

„GAUDE MATER POLONIA”

Zarándokutak 1979

KERÉNYI GRÁCIA riportja

II. A szentmise után lassan oszlik széjjel a nép. Senki sem siet: nyugodtan állnak sorban az utcai fagyaltárusok előtt. A Krakowskie Przedmieścién még egyszer láthatom, megtapcsolhatom a pápát: a tömeg sora közt autójáról áldást osztva tér vissza szállására, a primás palotájába. Én is hazatérek, de az Óvárosba vezető utcák nem ürülnek ki ezen az éjszakán; már hajnali négy órára zsúfolásig megtelik a Szent Anna templom és környéke, főleg fiatalokkal. Mert reggel hétkor a varsói ifjúságnak, a lengyel ifjúságnak misézik itt, mond szentbeszédet II. János Pál. Azután felszáll fehér helikopterére, s Gnieznóba repül. Onnét hétfőn Czesztochowába, szerdán este Czesztochowából Krakkóba.

Nem követem lépésről lépésre a Szentatya zarándokútját, inkább elébe sietek. Auschwitzba.

Utam előkészítésére mindent megtettem, Czarek segítségével, amit Varsóból lehetett. A szerkesztőség megtudta a találkozót szervező plébánia címét, írtam oda, telefonáltunk; kiderült, hogy a volt foglyok a helyszínen kapják meg belépőjegyüket.

De hogy jutok el odáig?

Úgy döntöttem, hogy Zakopanéból.

Hiszen 1952 februárjában is onnan mentem, amikor először tértem vissza Lengyelországba; IBUSZ-kirándulásról csatangoltunk el, egyik barátnőmmel, és vonaton, átszállással eléggé könnyen odaértünk.

Most a zakopanei taxisofőr, pan Adam tehetségében és jószándékában bízom. Egyszer már eljött velem Dobogókőre is – két évvel ezelőtt, amikor az ereszcsonátomat kellett hazahozni –, miért ne vinne el Oświęcimba?

Hétfőn indulok Zakopanéba, Krakkón át. Minden nehézség nélkül veszem meg a repülőjegyet, néhány nappal előbb, Krakkóba, oda-vissza; simán jutok fel kedden reggel a zakopanei autóbuszra is.

Négy helyen is lenne szállásom, ezúttal az Astoriát választom, az Írószövetség alkotóházát. Ehhez fűz a legtöbb emlék, már 1956-ban itt nyaraltam Anyámmal. A múlt jelenvalósága ide vonz.

Rögtön átszaladok Lenáékhoz, megtudni, mikor, melyik pápai misére mennek; Julek készül Nowy Targba, pénteken. Karpiéléket telefonon hívom fel, ők is oda szereztek belépőjegyet, és rögtön felajánlják: engem is elvisznek kocsin Gronkóig. Mert ott lehet parkolni, Gronkóiban vagy Szaflaryban, 4–6 kilométernyire az ünnepség színhelyétől.

Tehát már tudom: Nowy Targba is elmegyek, sőt Nowa Hutába is, szombaton. Még Krakkóban fölhívtam Bortnowskát, a *Znak* szerkesztőnőjét, ő világosított fel, hogy a mogilai szentmise voltaképpen Nowa Hutában lesz. Amúgy is legfőbb ideje, hogy megnézzem a templomukat, a bárka-templomot.

Kedden vacsora után személyesen keresem fel pan Adamot. A felesége, Halina asszony fogad. Szép négyszobás öröklakásuk van, és három lányuk: a legnagyobbik tizennégy éves, a legkisebb kettő. Míg férje hazatérését várjuk, az asszony elmondja, hogy alighanem újabb szívműtetre kell rászánnia magát. Az első akkor esett át, amikor a legkisebbel volt terhes, az ötödik hónapban. A betegség a hetedik héten kezdődött, a nőgyógyász rögtön küretre küldte volna, de a belgyógyász főorvos hívó, mint ő is. Nem akarta, hogy kioltásuk a csirázó emberéletet.

Pan Adam örömmel vállalkozik az útra. Rögtön elővesszük a térképet, kiókumláljuk a kerülő utakat, mert a pápai misék színhelye körül elterelik a forgalmat. Megállapodunk: csütörtökön reggel nyolcra jön értem.

Előbb Nowy Targ felé próbálkozunk, hátha sikerül, de a forgalomirányító karhatalmista asszonyság könyörtelen; így hát visszafordulunk, hogy Chocholówon keresztül és Czarny Dunajecen át közelítsük meg Zawóját. A Nyugati Beszkideket.

Mindig Chocholówot tartottam a környék legszebb falujának; csupa régi, mondhatni klasszikus stílusú, egyszerű faház.

Most minden egyes háza csodálatosan feldíszítve.

Fel volt díszítve Krakko, Zakopane is, hogycne; de itt szinte úrnapi pompával ünnepel a falu népe. Zászlók és szalagok, képek – Szűzanya-képek, pápa-képek –, virágok, gyertyák. Pedig a Szentatya véletlenül sem vonul erre, nem látja.

Nem arról van szó. A Szentatya itt van, itthon van, a római pápa, Krisztus helytartója látogatóba jött hozzánk, a szülőföldjére. Ünnepe van, kilencnapos ünnepe.

Díszbe öltözött Chocholów és Czarny Dunajec, díszbe Podhale, az egész Tátra-vidék.

Díszbe öltözött, bár nem oly általánosan, a Beszkidek vidéke, Felső Szilézia is. Zawójától Sucha, majd Żywiec felé kanyarodunk. Lena leánykori címe jut eszembe: Sucha k/Żywca. Ide való. Egy duzzasztott tóhoz érünk, amiről nem is tudtam, és Kęty után már egyenesen robogunk Oświęcim felé.

Örülök, hogy ezeket a hegyeket is láthatom. Nem jártam erre azóta, pedig hogy örültünk nekik, Birkenauban, hajnali appell-állás idején. Amikor feltűntek a láthatáron, és valaki azt mondta: azok ott a Kárpátok. Verset is írtam róluk:

*... A láthatár szélén nagy hegyeket látok:
hívnak, integetnek felém a Kárpátok.
Arra vezet az út, arra kell majd mennem,
mikor elindulok hazafelé innen. . .*

Pan Adam Kęty táján többször is latba veti ékesszólását, hogy meggyőzze a rendőröket utunk szükségességéről. Volt foglyot viszek Auschwitzba, mondja. Fáj a lába, nem mehet gyalog, tódítja később.

Valóban: sokan mennek gyalog, egyre több templomi lobogós, helységnévtáblás zarándokcsoportot érünk utol. Adam úr Oświęcim határában már nyomoréknak nyilvánít, hiába tiltakozom halkán; odébb, a város szélén a plébánia levelét mutogatja a rendőröknek. Amikor később, a múzeum előtt, a sok kocsit látom, el nem tudom képzelni, melyikük mivel magyarázkodott?

A Szűz Mária Mennybevitelle templom plébániaudvarán papok, újságírók, rendezőgárdisták ácsorognak, sürgölődnek; véletlenül épp Górnny espereshez lépek oda, neki írtam Varsóból. Mosolyogva rázza meg a kezem, és átnyújtja a szögesdrótkeretes belépőjegyet. Mennék tovább, de pan Adam is odasündörög, és a kocsi kitéhető közlekedési engedélyt kér: megint előhossa a lábamat. Már csak alig néhány van, a püspökök számára, védekezik az esperes, de csak egy pillanatig. Adam úr eléri, amit akar.

Hiába állunk meg a múzeum előtt, a rendőrök nem engednek be; így hát tovább megyünk, és kisebb családi házak között, egy városszéli utcában parkolunk le. Az úttest túlsó felén papírszalagokkal díszített csemetefák. Innen már csak gyalog mehetünk tovább.

De már látni is a tornyos lágerkaput, Brzezinka-Birkenau kapuját.

Az úton laza csoportokban, sétálósan, de eléggé fürgén vonulnak az emberek, kicsik és nagyok; visszafelé is jönnek, főleg gyerekkocsikat tolvá, nyilván helybeliek. A menet nem sűrűsödik tolongássá.

Kétfelől, jobbra és balra, büféskocsik és pultok, napernyős kecskeláb-asztalok; pan Adam rögtön fött kolbászt vesz, meg üdítő italt, nekem nincs ehetnékem, udvariasságból iszom. Szeretnék már helyben lenni.

Belépőjeggyemmel könnyen bejutunk a kapun; odébb tetovált számommal igazolom magam. Az oltár középtűt emelkedik, a rámpán, ott, ahol a sinek összefutnak. Ahol kiszálltak, kiomlottak a vagonokból az emberek. Ahol a lágerparancsnok, a lágerfőorvos – az én időmben Mengele – szelektálta őket. A munkaképes férfiakat, nőket be a lágerba,

a gyermekeket, öregeket, betegeket, terhes anyákat a gázkamrába. Aki nem bírja a gyaloglást, vöröskeresztes autóba szállhat.

Hogy is ne jutna az akkori, ámító vöröskereszt az eszembe most, amikor kétfelől, a drótkerítés fölött, az egészségügyi szolgálat vöröskeresztes zászlócskája leng?

Természetes, hogy mindenről eszembe jut valami: az a másmylen, hajdani.

Az örök kicsiny barakkja az A és B láger közti út bejáratánál most sekrestye-kápolnává van átalakítva: itt fognak a papok és a püspökök, itt fog maga a pápa is átöltözni a miséhez. Ez előtt a barakkocska előtt vonultam el, fogolytársaimmal, három vagy négy téglával a kezemben, amikor az SS ör hirtelen észrevette a ruhám ujjiára varrt IL jelzést: *Im Lager*, nem mehetek ki a láger területéről. Utólag derült ki, hogy azért, mert bármikor jöhet a kivégzési parancs.

De akkor csak annyit tudtunk, hogy az IL-jelzés megkönnyíti az életünket, hiszen a külső munka volt a legnehezebb. Ennek a jelzésnek köszönhettem, hogy szeptember végén bekerültem dolgozni a Strickerei fabarakkjába. Ahol lengyel miseénekeket tanultam fogolytársnőimtől. „*Szent oltalmazra*”...

A Strickerei fabarakkja leégett, az összes többi fabarakk is; téglá-tűzhelyük meredő kéményei jelzik a helyüket. Csupán téglából épült lakó-blokkjaink, a latrina- és mosdó-épületek maradtak meg, a tábor túlsó felén. Azokat jártam végig 1952 februárjában és 1954. június 20-án. Iszonyatos volt mindkét vizontlátás: a hótakaró alatt szunnyadó, halott tábor a feketén károgó varjakkal éppúgy, mint a kora nyári, a természet féktelen burjánzásával: a vérvörös vadrózsabokrok, az ijesztően feldöndülő dongók és a brekegő békák a krematórium romjai közt.

A leégett fabarakkok helyén szállnak le most a fehér helikopterek. Tudjuk, hogy II. János Pál reggel Krakóból Kalwariára, majd Wadowicébe repült; háromkor érkezik Auschwitzba, előbb Kolbe atya halálcellájában és a kivégző falnál imádkozik, azután repül át Brzezinkára. Egymás után négy helikopter száll le, s a bemondó a hangszórón át közli: ez még nem a Szentatya. Még mindig nem a Szentatya.

Padon ülök, a volt foglyok közt, mellettem nyakkendősen feszít pan Adam, sikerült ide is velem jönnie. Körülöttem, előttem, mögöttem más résztvevők közé keveredve ülnek a csíkosruhás és civilruhás rabok, férfiak és nők; egyik-másik jól öltözött hölgy nyakán vagy fején kék-fehér csíkos kendő, a csíkozás csücskében piros P-betűs háromszög. Nagy vizontlátások, üdvözlések. Én nem látok viszont senkit.

Táblák, feliratok: „*Az Auschwitz-Birkenau poklaiból megmenekültek köszönetet mondanak Szentségednek*”, „*A börtönök és koncentrációs táborok foglyai szeretettel köszön-tenek*”, „*Szentatyánk, Te egy vagy közülünk, s mi Veled vagyunk.*” Eléggé későn, tán három óra körül érkezik a foglyok varsói csoportja; még jut nekik a padokon hely. Padokon ülnek a papok és az apácák, s odébb az újságírók is, az oltár körüli térségben; a drótokon túl, a C-lágerban, és jobbra-balra, állva vagy a földön ülve vára-kozik a zarándokok beláthatatlan tömege. Egymillió, vagy másfél millió ember.

Ez az egymillió vagy másfél millió ember – hogy is ne emlékeztetne arra a hajdani háromszázötvenezerre?

Ha nem emlékeztetne, nem lenne akkora jelentősége a mai ünnepnek. A mai zarándoklatnak. A mai vezeklésnek „korunk Golgotáján”.

A tizenkét méter magas oltárkeresztben szögesdrótból font töviskorona.

II. János Pál kétszáz, koncentrációs táborokat megjárt pappal koncelebrálja a mai szentmisét.

II. János Pál mai homíliájában az ismeretlen katona gigászi méretű sírjának nevezi a Nemzetek Vértanúságának emlékművét. Mind a tizenkilenc, különböző nyelven írt emléktábláról megemlékezik; külön szól a zsidóság, majd az orosz és a lengyel nép vértanúságáról.

II. János Pál a kereszt lábánál a hitről beszél, mely szeretetet szül, Isten és felebarátaink szeretetét; a szeretet győzelméről beszél, Kolbe atya és Benedikta nővér: Edith Stein győzelméről.

Az ember méltóságáról beszél és az ember jogairól, amelyeket oly könnyen tipor meg az ember. Nagyon sokszor járt itt, azelőtt, mondja, és pápaként is el kellett ide még egyszer jönnie, hogy szembenézzen az ember ügyével, s elgondolkozzék az ember nagyságán és nyomorúságán, az ember vereségén és győelmén. Ezen a helyen, mondja, csakis úgy gondolhatunk minden emberre, minden nemzetre, mint testvéreinkre. És el kell gondolkodnunk rajta: hol a határa az emberi gyűlöletnek, az ember ember általi elpusztításának.

„Azért beszélek, mert kötelez engem és mindnyájatokat kötelez az igazság, kötelez engem és mindnyájatokat kötelez az emberért érzett aggodalom” – a Szentatya szavait tíz- és százmilliók hallgatják a rádión és a televízió át (a lengyel tévé egyenes adásban közvetíti) az egész világon.

Kötelez az igazság – és nekem az a kötelezvény jut az eszembe, amit a lágerparancsnokság íratott alá velünk, amikor Auschwitzból szabadultunk. Hogy soha, sehol, senki-nek sem mondunk el semmit abból, amit itt láttunk, hallottunk.

1944. november hetedikén írtam alá. Persze, hogy már másnap mesélni kezdtem, következő börtönömben.

És most, évtizedek múlva, 35 év múlva többet mesélek, beszélek róla, mint valaha.

Ezen a napon, 1979. június hetedikén, a múlt jelenvalóbb, mint valaha.

Jelenvalóbb és ugyanakkor: épp ezen a napon, amikor földi helytartója négymillió ember mártírúma helyén mutatja be Krisztus áldozatát, oldódik föl az átok: ez az emberi arcokból álló, önkéntesen, vezeklő szándékkal idezarándokoló tömeg, ez a szabadon éneklő és tapsoló, imádkozó és beszélgető, ételt-italt kedvére fogyasztó, a természet és a természetfeletti élet törvénye szerint ünneplő tömeg adja vissza számomra Brzezinkát az életnek, üzi el a rontást.

A szentbeszéd után öt nyelven szólal meg az áldozatok bemutatóinak könyörgése: angolul, spanyolul, lengyelül, oroszul és franciául. Felajánlaskor körmenetben viszik az egyházi és világi hívek ajándékaikat a pápa elé: kenyeret és bort, virágokat és pénzt. A volt foglyok Kolbe atya Auschwitzban építendő templomára gyűjtöttek, a bányászok az ifjúság körében végzett lelkipásztori munkára, mások a fenyegetett élet – elsősorban a meg nem születettek – védelmére.

Amikor az áldoztatásra kerül a sor, több száz pap osztja az eucharisztikus lakomát a híveknek az összes szektorokban; az áltárnál áhítatos arcú, rabruhás öregasszonyokat áldoztat meg a pápa.

A szentmise után II. János Pál felkeresi a Nemzetek Vértanúságának emlékművét, mi pedig lassan kifelé indulunk; pan Adam benyomakodik a mozgóposta-kocsiba, alkalmi bélyegzőkért, megint bevág egy jókora adag kolbászt, és csak azután gyűjtja be a motort. A kocsni lépésben megy a lassan kiözönlő tömegben, többen tesznek megjegyzést a zakopanei jelzésű taxira, magyar szó is megüti a fülemet: néhány fiatal pásztor és asszonyok, férfiak. De hamarosan kikeveredünk a műútra.

Visszafelé már nem kell elkanyarodnunk, bemehetünk Wadowicébe, Karol Wojtyła szülővárosába, megnézhetjük a házat is, a feldíszített templom mellett, ahol született és tizenhét éves koráig élt. A ház falán aranybetűs fekete emléktábla, az első emeleti lakásban kedves család: az asztalnál ülnek, beszélgetnek, mindenkit beengednek, sőt megkérnek, írjunk be valamit az emlékkönyvbe.

Akadálytalanul jutunk el, már sötétben, Chabówkáig; itt lakik pan Adam testvére és sógora, beugrik hozzájuk, autóparkoló jegyet kínál nekik másnapra (a sógor is taxis), de már szereztek, s különben sincs rá szükségük: gyalog indulnak Nowy Targba, éjjel egy óraker.

És csakugyan: végig az út mentén, mindegyik faluban működnek már a bisztrók, teázók, büféskocsik, várják a zarándokokat. Tíz óra elmúlt.

És végig az út mentén, mindegyik faluban, a feldíszített házakon színes karácsonylámpások égnek. Most, a visszaúton, éjszaka is láthatom, láthatja mindenki: Podhale ünnepel.

Megint nem engednek be bennünket Nowy Targba, kerülőt kell tennünk, kitör a vihar, zuhog az eső; megint Czarny Dunajecen, Chochołowon robogunk át. Éjfélre érünk Zakopanába.

Június nyolcadikán Nowy Targban, a Tátra-vidék fővárosában, fél tizenegykor kezdődik a pápai mise; Staszek Karpiel azt igéri, hétre jön értem, nyolcra meg is jön. Kocsijában a tizenhat éves fia, Jasiek ül, egy barátjával. Poroniecen, Bukowinán át megyünk Gronkówa, Staszek útközben egy kerítésről lopat sárga-fehér zászlócskát Jasiekkal; a fiú vonakodik, s csak akkor képed el igazán, amikor Karpiel az előballagó gazdától még drótot is kér az elcsent lobogóhoz, hogy a kocsijára erősíthesse. A gazda nem lépődik meg, teljesíti kérését.

A kocsit a rögtönzött parkolón hagyjuk, s elindulunk a kígyózó tömeggel Nowy Targ felé. Csakhamar letérünk a betonútról, átvágunk a réten; boglyák, szénailat, fülledt meleg, átvonuló felhők. Karpiel tömött hátizsákját – magnót is hozott, meg fényképezőgépet, esőkabátokat és elemzősiát – fölváltva viszik, ő és a két fiú; húszpercenként cserélnek. A gazdagon ellátott büfékocsik meglehetősen elszomorítják Staszeket: miért nem mondták előre, akkor nem hozott volna hazulról ennivalót. Ugyanígy panaszolja később, a visszaúton: miért nem szóltak előre, vagy miért nem adtak általános feloldozást, mint a hadseregnél szokás, csata előtt, akkor sokkal többen áldoztak volna. . . értsd: akkor ő is áldozhatott volna.

De fényképezésre, magnófelvételle volt alkalma bőven, bár a beharangozott látványosságokból nem lett semmi: a gurálok háromszáz vagy háromezer kisbárány bőréből készült szőnyeget a pápa elé, nem ültették négylovas, hatlovas vagy nyolclovas hintóba. . . Nem volt, csupán a hatalmas, domborodó mező, a Nowy Targ-i repülőtér vagy ötven szektorra osztva, és a helybeli stílusban épült, hatalmas oltár; nem volt, csupán a másfél milliós tömeg, a Tátra-vidék és a Pieninek, meg a tarnówi és przemysli egyházmegye hívei, – és a pápa a kíséretével, a világ minden tájáról ide gyűlt bíborosokkal és püspökökkel.

A Nowy Targ-i pápai mise oltárképe a ludźmierzi Szűzanya-szobor, a Podhale királynője. Nagyon hálás vagyok a ludźmierzi plébánosnak, mondja a Szentatya, mert tudom, nem szívesen adja kölcsön a kegyszobrot; de hát mi ketten, Król philadelphiai bíboros meg én kértük, két gurál, azért beadta a derekát.

A tömegen mosoly fut végig, felharsan a taps: a pápa a gurálok nyelvén szólalt meg. Azután egy Mexikóban látott indián Madonnához hasonlítja a ludźmierzi szobrot; mert minden Szűzanya-arc az ott élő népéhez hasonló.

A Szentatya Nowy Targ-i homíliája gyakran fakaszt mosolyt, és gyakran könnyet. A pápa a Tátra-vidék parasztjainak és az innen emigrált, a világ távoli tájain élő lengyeleknek a hazai táj szépségéről, és a szülőföld szeretetéről beszél, a földműves munka szeretetéről és a családi szeretetről, a házasságról és a csirázó új élet védelméről.

Nowy Targ-i homíliája során gyakran szorítja össze a Szentatya torkát a honvágy. És utána is, amikor a zenekar a *Tátra királynője*-t játssza – „Emlékeztek, mikor énekeltem ezt utoljára veletek együtt? A kluszkowcei hasadékban, júliusban” –, vagy a kivándorlásra kényszerült gurálok hazahívó műdalát, a *Gurál, nem fáj a szíved*-et.

Amikor a felajánlási ajándékokra kerül sor, hintó vagy bundaszőnyeg helyett alapköveket hoznak a Szentatya elé, hogy megáldja őket: vagy tucatnyi, e tájon építendő templom és kápolna alapkövét. Különösen megindító a krościenkóiak felajánlása: az úgynevezett Oázis – („fény = élet”) mozgalom fiataljai önként lemondanak az alkoholfogyasztásról és másokat is leszoktatnak róla, hogy „kiszabadítsák a lengyel népet az alkoholizmus, a hazugság és a félelem rabságából”. Templomukat az absztinenciával megtakarított pénzből akarják felépíteni.

Közben sűrűsödnek a felhők: nem véletlen, hogy elbújt a Tátra, pedig hogy szeretne volna viszontlátni, azzal kezdte beszédét a Szentatya. „Meglátja, el fog repülni arra” – mondja Staszek, amikor a szentmise végeztével hazaindulunk. És csakugyan: a felszálló

fehér helikopter előbb Zakopane felé repül, s csak azután vissza, északnak. Karol Wojtyła még egy pillantást vetett a Giewontra, a Tatra ormaira. Elbúcsúzott tőlük.

Még a kazlak közt megyünk, amikor kitör a vihar. Perceken belül bőrig ázom, de mit is tehetnék. Csöpög a hajam, vászoncipőmben tocsog a víz, de a négykilométeres út nem lesz rövidebb, így hát bekapcsolódom az előttem, mögöttem, körülöttem vonuló, éppilyen csuromvizes zárándokok énekébe: „*Szent oltalmadra. . .*”

Szombaton reggel alig kétharmadig telik meg a krakkói autóbusz, pedig jó néhány pápai találkozó lesz Szent Szaniszló püspök városában: a legnagyobb, legjelentősebb másnap, vasárnap délelőtt a nagyréten, a Cracovia szálloda és az Egyetemi Könyvtár között, ahol olykor tehéneké legelésznek. Oda várhatók a legtöbben, a környékről és távolabbi tájakról, belföldről és külföldről.

De nekem akkor már Varsóban kell lennem, hogy megírjam a *Więź*-nek az auschwitzi tárcát, mielőtt hazaindulnék.

És annál érdekesebb, hogy így alakult: Nowy Targtól Nowa Hutaig – Újvásártól Újhutaig, avagy Új Kohóig. A parasztság pápai miséjéről a munkások pápai miséjére megyek.

Nowa Huta, a mi Dunaujvárosunk párja, Krakkó mellett épült fel 1952–54-ben. Ma félmillió lakosa van, főleg a hatalmas Vasművek munkásai.

A Nowa Huta-i modern templom alapköve Szent Péter sírjából való; VI. Pál pápa adta 1965-ben az akkori kis kápolna plébánosának. Az első kapavágást az építendő templom helyén Karol Wojtyła tette meg 1967-ben; ő falazta be az alapkövet is, két évvel később.

A templom 1969-től 1977-ig épült, számos belföldi és külföldi, katolikus és más vallású önkéntes munkás részvételével. 1975-ben készült el a templom alsó szintje, a Megbékélés kápolnája.

Wojtyła bíboros 1977. május 15-én szentelte fel, szakadó esőben, közel 70 000 hívő jelenlétében Lengyelország Királynőjének Nowa Huta-i templomát. Ekkor határozták el, hogy hospíciumot is építenek melléje; kórház-otthont a magányos gyógyíthatatlan betegeknek.

Mіндеzt már ott, helyben tudom meg, ezen a napon: június 9-én.

Ewa Lipska barátnőm-költőtársnőm visz ki kocsián Nowa Huta-ba. A plébánián már várnak; Bortnowskát más külföldi vendégek ragadták el, de számomra van szállás, máris odakísérhetnek.

Megmagyarázom, hogy délután vissza kell repülnöm Varsóba, csak a mogiái szentmise-re jöttem.

Lerakom a csomagomat, teát, kompótot iszom, megmosakszom; megnézem a templomot és a kápolnát, Bronisław Chromy gyönyörű Megfeszített Krisztus-szobrát, Kolbe atya szobrát és a kápolna lépcsői mentén sorakozó Pietákat. Az 1939-es év Pietája, Requiem-Pietà, Auschwitzi Pietà, – a másik oldalon: Westerplattei Pietà, Lengyel föld-Pietà, Haldokló Varsó-Pietà.

A kápolna felirata: „*Mielőtt belépsz ide, békülj meg az Istennel, békülj meg felebarátoddal, és békülj meg önmagaddal.*”

Az új templom Bienczyce kerületben van; a régi, ahol a szentmise lesz, Mogián, félóra járásnyira innen.

Ewa elvisz a kocsin, engem és két alkalmi utast, egy jó darabon; alig tíz percig kell gyalogolnom a cisztercita apátsághoz, búcsújáróhelyhez vezető, diadalkapukkal díszített úton, a kétfelől sorfalat álló tömeg közt. Bent kiválasztom a legárnyasabb kolostorudvart, s egy nagy berkenyefa tövében nyitom ki turistaszékemet. A középső, napsütötte udvaron vannak a legtöbben, de az oltár innen is látszik, és itt a vasrácsos kerítés kapuja is, a templom főbejáratával szemben: itt vonul be a pápa, nem sokkal tizenkét óra előtt.

Már kissé rekedt, időnként megköszörüli torkát. Nem látom, van-e a kezében papír, arról olvassa-e beszédét mint Oświęcimben, vagy Częstochowában. De itt is megkap,

akár Varsóban vagy Nowy Targban, a Hegyi Beszéd, a csodálatos kenyérszaporítás hangulata.

II. János Pál pápa köszönti Nowa Huta munkásait, akikkel együtt építette, építették ezt a várost, a Szent Kereszt fundamentumára.

Beszédét ehhez a mozáik csodatevő Szent Kereszthez fűzi. Beszél a keresztről és a munka kapcsolatáról, arcunk verejtékének, az ember munkájának méltóságáról. Ahol a keresztről áll, mondja, oda eljutott a jó hír, hogy a szeretet megváltotta az embert.

Beszél az új templomról, amit ő szentelt fel, melynek alapkövét a lengyel kereszténység ezeréves fennállásának évfordulóján adta VI. Pál. Beszél az evangélium hirdetésének harmadik évezredéről, melynek küszöbén állunk, az új evangelizáció feladatairól.

Ez a homília még sokkal inkább beszélgetés, mint az eddigiek; néha szinte mondatonként szakítja meg a taps és az ének, de ez nem zökkenti ki a Szentatyát, sőt: újabb lökést ad a folytatáshoz. Tréfálgozik is: „Sajnálom, hogy ezt a furcsa prédikációt nem értik külföldi vendégeink, a bíborosok. . . csak akkor jönnének rá, milyen pápát választottak. . .” – „Mit fognak ezek mondani a világban, hogy elkezdte a prédikációt, de nem tudja befejezni. . .” – és fel-felharsan a *Sto lat, az Isten, ki Lengyelhont, az Istent akarjuk, a Rota*.

A fa árnyéka már odébb vonult, de nem követhetem a székecskémmel, úgy megsűrűsödött a tömeg. Jegyzeteket és énekeket, figyelek és nézem az arcokat, a szemeket. A férfiak és a nők, munkások és munkásnők, családapák és háziasszonyok arcát. Nézem, de ha nem nézném, akkor is: szinte érezném, amit ez a tömeg érez. A bizalmat, áhítatot és ragaszkodást.

„Összefoglalva – mondja II. János Pál –: ott, ahol rettentően ég a magas kemencékben a tűz, rettentően kell égnie az emberi szívekben is.”

Nem várom meg a szentmise végét, gyalog indulok vissza: el kell jutnom idejekorán Balicébe, a repülőtérré.

A város utcáin egy hatvan év körüli munkás csatlakozik hozzám. Beszélgetünk. Ő munkaszolgálaton volt annak idején a hitleristáknál.

A plébániáról telefonálok Ewának: azonnal indul értem. Két diák viszi le a csomagomat, egy fiú és egy lány, Ewa kocsijához. A verseiből ismerik, szeretik, de most látják őt először személyesen. Engem is.

A balicei repülőtéren három olasz pap ül az asztalunkhoz, ők is Varsóba repülnek. Az okmány-ellenőr mosolyogva nézi meg az útleveletem – „mágyár?” –, a motozó tiszt-kisasszony senkihez se nyúl, mosolyogva szalutál.

Meddig marad meg, tűnődöm, ez a mosoly az emberek arcán?

Ezen a repülőtéren vesz búcsút hazájától vasárnap délután Karol Wojtyła. Már Varsóban nézem, a képernyőn. Amikor letérdel és megcsókolja a földet, kommunista barátom szeme is könnyes lesz.

A varsói taxisofőr, aki a repülőtérről hazavisz, a jó érzésről beszél, ami eltölti az embert, az embereket. Amit régóta nem éreztek. A lengyelek jó közérzetéről.

A Szent István-templom, házunkkal szemben, még mindig zászlódíszben pompázik. A szentbeszéd ezen a vasárnapon is a pápa látogatásáról szól. Az arcokon öröm, derű, megilletődés. A templomban.

És az utcán, a villamoson, az autóbuszon?

A *Więź* májusi száma – a címlapon piros betűkkel: *Gaude Mater Polonia* – közli a *Redemptor hominis* enciklikát. Ugyanitt olvasom a fiatalok válaszait a pápa felhívására: hogyan értitek, kérdezi a szerkesztőség, hogy Ti vagytok a világ reménysége, az Egyház reménysége, a Szentatya reménysége? A válaszadók az erős hit szükségességéről írnak és az optimizmus szükségességéről, a másoknak szentelt idő és a másoknak adott mosoly szükségességéről. Egy szkeptikus varsói diák azt írja: a világnak hiányzik az öröm, reménysége az evangélium, amit az apostolok hirdetnek. Mi nézünk reménységgel Tereád.

Bemegyek a minisztériumba, belépek előadónóm szobájába. Rámnéz és alig jön ki

hang a torkán, a másik előadónő viszont kimondja, amit barnapiros arcom, derűs tekintetem láttán gondol: „Milyen remekül néz ki!”

Látni rajtam. A boldogságot.

Mert van-e nagyobb öröm, mint együtt örülni az örvendezőkkel?

Dobogókő, 1979. június 22.

KELECSÉNYI KATALIN

Könyörgés

Uram
add
hogy

elmúljon lelkemben a szorongás
elhussanjon sötét szárnyain a félelem

és én
minden
pléh-
Krisz-
tus lá-
bához
lete-
szem

*mezei-virág
koszorúmat*